

ईदृग उद्योगमा काम गर्ने मजदुरहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था:
मध्यविन्दु नगरपालिका वडा नं. ४ को एक समाजशास्त्रिय अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस समाजशास्त्र /मानवशास्त्र

विभाग अर्न्तगत समाजशास्त्र विषयको

स्नातकोत्तर उपाधिको आशिक

आवश्यकता परिपुर्तिको लागि

प्रस्तुत गरिएको

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता:

मदन गिरी

कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस

कावासोती-२ नवलपरासी

परीक्षा क्रमाङ्क: २९९००११/०६७

त्रि. वि. दर्ता नं. :६-२-२९९-२४-२००६

२०१६

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय अर्न्तगत मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पसको समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र विभाग अर्न्तगत समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्ति गर्न मदन गिरिले तयार पारि पेश गर्नु भएको शोध पत्र **ईट्टा उद्योगमा काम गर्ने मजदुरहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था** (मध्यविन्दु नगरपालिका-४ को एक अध्ययन) को शोधपत्र मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा तयार पार्नु भएको हो उक्त कार्य प्रति सन्तुष्ट रहेकोले प्रस्तुत शोधपत्रको अन्तिम मुल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....

गुरु प्रसाद सुवेदी

विभागिय प्रमुख

शोध निर्देशक

समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र विभाग

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि मदन गिरी द्वारा तयार पार्नु भएको यस शोधपत्र ईट्टा उद्योगमा काम गर्ने मजदुरहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था (मध्यविन्दु नगरपालिका-४ को एक अध्ययन) को एक अध्ययन विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिको लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मुल्याङ्कन समिति

नाम:

हस्ताक्षर

१) गुरु प्रसाद सुवेदी

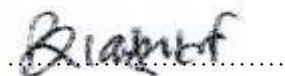
(विभागिय प्रमुख)

.....

२) डा. शिवशंकर वस्याल

मोतिलाल बहुमुखी क्याम्पस, रामनगर-१, न.प.

(बाह्य परिवेक्षक)

.....

३) गुरु प्रसाद सुवेदी

(शोध निर्देशक)

.....

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि मैले ईट्टा उद्योगमा काम गर्ने मजदुरहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था (मध्यविन्दु नगरपालिका-४ को एक अध्ययन) नामक एक शोधपत्रलाई पेश गरेको छु ।

यस शोधकार्य मेरो लागि पहिलो अनुभव भएकोले शोध अध्ययन गर्ने क्रममा केहि कमीकमजोरीहरु अवश्य रहेको होला । त्रुटि नहोस् भन्ने उद्देश्यले सकेसम्म मिहेनत र प्रयास गरेको छु । यो शोधपत्र शिर्षक अनुसार वास्तविक र यथार्थ रूपमा तयार गर्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य र व्यस्त समयको बाबजुद पनि आवश्यक समय जुटाएर सल्लाह निर्देशन दिनुहुने समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभागका विभागिय प्रमुख तथा संयोजक गुरु गुरु प्रसाद सुबेदी प्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधपत्र तयार पार्न सहयोग पुऱ्याई प्रेरणा दिनुहुने मेरो परिवार तथा सन्दर्भ सूचीमा रहेका पुस्तक तथा लेख रचनाको लेखक तथा प्रकाशक प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । अन्तमा, यो शोधपत्र तयार गर्दा सहयोग प्रदान गर्ने आदरणिय सर, मित्र तथा सबै संघसंस्था, शुभचिन्तकहरुका साथै उत्तरदाता वर्ग प्रति हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मदन गिरी

कुमारवर्ती बहुमुखी क्याम्पस

कावासोती - २

विषय सूची	पेज नं.
शिफारिस पत्र	i
स्वीकृति पत्र	ii
कृतज्ञता ज्ञापन	iii
विषय सूची	iv
तालिका सूची	vi
अध्याय एक	१-४
<u>ऐतिहासिक पृष्ठभूमि</u>	१
१.१ परिचय	२
१.२ समस्याको कथन	२
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	३
१.४ अध्ययनको महत्व	३
१.५ अध्ययनका संगठन	४
अध्याय - दुई	५-१४
सन्दर्भ साहित्यको समीक्षा	५
२.१ सैद्धान्तिक समीक्षा	५
२.२ पूर्वअध्ययनको समीक्षा	८
२.३ नीतिगत समीक्षा	१२
अध्याय - तीन	१५-१८
अनुसन्धानविधि	१४
३.१ अध्ययनको ढाँचा	१४
३.२ अध्ययन क्षेत्रको छनोट र यसको औचित्य	१५
३.३ समग्रता र नमुना छनोट	१६
३.४ तथ्याङ्कको प्रकृति र स्रोतहरु	१६
३.५ तथ्याङ्कको संकलनतथाविधिहरु	१६
३.६ तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	१८
३.७ अध्ययनको सिमाहरु	१८
अध्याय चार	१९-३६

उत्तरदाताको सामाजिकआर्थिक अवस्था	१९
४.१ श्रमिकहरुको सामाजिकअवस्था	१९
४.२ श्रमिकहरुको आर्थिक अवस्था	२९
अध्याय - पाँच	३७-४०
सारांश र निस्कर्षहरु	३७
५.१ सारांश	३७
५.२ निस्कर्ष	३९
सन्दर्भग्रन्थ सूची	४१
अन्तर्वार्ता अनुसूची	४२-४७

तालिका सूची

तालिका नं १ स्थाइ बासस्थानको आधारमा उत्तरदाताको वर्गीकरण	१९
तालिका नं २ उत्तरदाताहरूले स्थायी ठेगाना परिवर्तन गर्नुको कारण	२०
तालिका नं ३ जातजातियताको आधारमा उत्तरदाताको विवरण	२०
तालिका नं ४ उत्तरदाताहरूको परिवारको आकार	२१
तालिका नं ५ उमेरको आधारमा उत्तरदाताहरू	२२
तालिका नं ६ लिङ्गको आधारमा उत्तरदाताको संख्या	२२
तालिका नं ७ लिङ्गको आधारमा उत्तरदाताहरूको शैक्षिक स्तर	२३
तालिका नं ८ उत्तरदाताहरूको कार्य विभाजन	२४
तालिका नं ९ उत्तरदाताहरूको मालिकसँगको सम्बन्ध	२४
तालिका नं १० उत्तरदाताहरूको कार्यको अवधि	२५
तालिका नं ११ श्रमिकले भोगेका समस्याहरू	२६
तालिका नं १२ उत्तरदाताको कामबाट सन्तुष्टि	२७
तालिका नं १३ ईष्टा उद्योगले प्रदुषण बनाएको छ/छैन उत्तरदाताहरूको भनाई	२८
तालिका नं १४ उत्तरदाताहरूको स्वास्थ्य समस्या	२९
तालिका १५ उत्तरदाताहरूले ज्याला प्राप्त गर्ने तरिका	३०
तालिका नं १६ उत्तरदाताहरूको भनाई ज्याला समयमा प्राप्त भएको छ/छैन	३१
तालिका नं १७ उत्तरदाताहरूको बचतको उपयोग	३२
तालिका नं १८ उत्तरदाताहरूको विचार	३२
तालिका नं १९ भू - स्वामित्वको आधारमा उत्तरदाताको विवरण	३३
तालिका नं २० उत्तरदाताहरूको खाद्यान्न पर्याप्तता विवरण	३४
तालिका नं २१ उत्तरदाताहरूको दैनिक आम्दानीको विवरण	३५
तालिका नं २२ उत्तरदाताहरूको आम्दानीखर्चको विवरण	३६